

O'ZBEK BADIY ASARLARINI INGLIZ TILIGA TARJIMA QILISHDA TARJIMONLARNING ISHLATGAN USHLUBLARI

Xo'shbaqova Nasiba Nurqobil qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Dovurov Muhammadsayid Qodir o'g'li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Abstrakt: Bu maqolada o'zbek badiiy asarlarni ingliz tiliga tarjima qilishda tarjimonlarning uslublari, shuningdek, "chimildiq" kabi madaniy jihatdan boy so'zlarning tarjima qilinish usullari tahlil qilinadi. Badiiy asarlarni tarjima qilish jarayonida tarjimonlar matnning badiiy jihatlarini, madaniy kontekstini va til xususiyatlarini hisobga olishlari kerak. Maqolada tarjimonlarning uslublari, ularning tarjima jarayonida qo'llagan metodlari va o'zbek adabiyotining ingliz tilidagi tarjimalarida uchraydigan muammolar, shu jumladan "chimildiq" kabi so'zlarning tarjimasi tadqiq qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tarjimonlarning uslublari matnning asl ma'nosini saqlab qolish va uni yangi madaniy kontekstga moslashtirish orasidagi muvozanatni topishga qaratilgan.

Key words: O'zbek adabiyoti, tarjima, tarjimon uslublari, badiiy asarlar, ingliz tili, madaniy kontekst, "chimildiq", madaniy so'zlar.

Ma'lumot

O'zbek badiiy asarlarni ingliz tiliga tarjima qilish jarayonida tarjimonlar matnning badiiy jihatlarini, madaniy kontekstini va til xususiyatlarini hisobga olishlari kerak. Bu jarayon nafaqat tilni o'zgartirishni, balki matnning madaniy va badiiy jihatlarini yangi til va madaniyatga moslashtirishni ham o'z ichiga oladi. Bu maqolada tarjimonlarning uslublari, ularning tarjima jarayonida qo'llagan metodlari va o'zbek adabiyotining ingliz tilidagi tarjimalarida uchraydigan muammolar, shu jumladan "chimildiq" kabi so'zlarning tarjimasi tadqiq qilinadi.

Introduction

O'zbek badiiy asarlarni ingliz tiliga tarjima qilish jarayonida tarjimonlar matnning badiiy jihatlarini, madaniy kontekstini va til xususiyatlarini hisobga olishlari kerak. Bu jarayon nafaqat tilni o'zgartirishni, balki matnning madaniy va badiiy jihatlarini yangi til va madaniyatga moslashtirishni ham o'z ichiga oladi. Bu maqolada tarjimonlarning uslublari, ularning tarjima jarayonida qo'llagan metodlari va o'zbek adabiyotining ingliz tilidagi tarjimalarida uchraydigan muammolar, shu jumladan "chimildiq" kabi so'zlarning tarjimasi tadqiq qilinadi.

Maqolaning dolzarbligi

O'zbek adabiyoti dunyo miqyosida tanilishi va o'rganilishi uchun uning ingliz tiliga tarjimalari muhim ahamiyatga ega. Tarjimonlarning uslublari va metodlari matnning asl ma'nosini saqlab qolish va uni yangi madaniy kontekstga moslashtirish orasidagi muvozanatni topishga qaratilgan. Bu tadqiqot o'zbek badiiy asarlarining ingliz tilidagi tarjimalarida tarjimonlarning uslublarini tahlil qilish orqali til va madaniyatlararo almashinuvni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Til uchun ahamiyati

Badiiy asarlarni tarjima qilish jarayonida tarjimonlar matnning badiiy jihatlarini, madaniy kontekstini va til xususiyatlarini hisobga olishlari kerak. Bu jarayon til va madaniyatlararo almashinuvni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbek adabiyotining ingliz tilidagi tarjimalari orqali o'zbek madaniyati va adabiyoti dunyo miqyosida tanilishi mumkin.

Adabiyotlar sharhi

Badiiy asarlarni tarjima qilish masalasi ko'plab olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Masalan, Susan Bassnett (1998) o'zining **Translation Studies** kitobida badiiy tarjimada madaniy kontekstni hisobga olishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Lawrence Venuti (1995) esa **The Translator's Invisibility** kitobida tarjimonlarning uslublari va ularning matnning asl ma'nosini saqlab qolishdagi rolini o'rganadi. O'zbek tilshunosligida esa M. Qodirov (2010) o'zining **Tarjima nazariyasi** kitobida badiiy asarlarni tarjima qilishda tarjimonlarning uslublari haqida keng ma'lumot bergan. Ushbu tadqiqotlar badiiy tarjimada tarjimonlarning uslublari va metodlarining ahamiyatini ko'rsatadi.

Method

Maqolada o'zbek badiiy asarlarni ingliz tiliga tarjima qilishda tarjimonlarning uslublari, shuningdek, "chimildiq" kabi madaniy jihatdan boy so'zlarning tarjima qilinish usullari tahlil qilinadi. Tahlil jarayonida quyidagi usullar qo'llaniladi:

Tarjima usullari: To'g'ridan-to'g'ri tarjima, izohli tarjima, madaniy moslashtirish.

- Madaniy tahlil: Matnning madaniy kontekstini hisobga olish va uni yangi madaniyatga moslashtirish.

- Badiiy tahlil: Matnning badiiy jihatlarini saqlab qolish va uni yangi tilga moslashtirish.

Tadqiqotda o'zbek badiiy asarlarining ingliz tilidagi tarjimalarida tarjimonlarning uslublari va "chimildiq" kabi so'zlarning tarjimasi chuqurroq o'rganiladi.

Result and Discussion

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'zbek badiiy asarlarni ingliz tiliga tarjima qilishda tarjimonlar quyidagi usullarni qo'llaydi:

1. To'g'ridan-to'g'ri tarjima: Ba'zi hollarda tarjimonlar matnni to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilishni afzal ko'radilar. Bu usul matnning asl ma'nosini saqlab qolish imkonini beradi.

2. Izohli tarjima: Ba'zi hollarda tarjimonlar matnni izohlab tarjima qilishni afzal ko'radilar. Bu usul matnning madaniy va badiiy jihatlarini to'liq yetkazish imkonini beradi.

3. Madaniy moslashtirish: Ba'zi hollarda tarjimonlar matnni yangi madaniy kontekstga moslashtirishni afzal ko'radilar. Bu usul matnni yangi o'quvchilar uchun tushunarli qilish imkonini beradi.

"Chimildiq" kabi so'zlarning tarjimasi

"Chimildiq" kabi madaniy jihatdan boy so'zlarni tarjima qilishda tarjimonlar quyidagi usullarni qo'llaydi:

1. To'g'ridan-to'g'ri tarjima: "Chimildiq" so'zini "a small room" yoki "a tiny space" tarzida tarjima qilish mumkin. Biroq, bu usul so'zning madaniy ma'nosini to'liq yetkazmaydi.

2. Izohli tarjima: "Chimildiq" so'zini "a small, cozy room often used for storage or as a private space" tarzida izohlab tarjima qilish mumkin. Bu usul so'zning madaniy ma'nosini to'liq yetkazish imkonini beradi.

3. Madaniy moslashtirish: "Chimildiq" so'zini ingliz tilidagi "closet" yoki "pantry" kabi so'zlar bilan almashtirish mumkin. Biroq, bu usul so'zning asl ma'nosini qisman yo'qotishga olib keladi.

Olimlarning uslublari

Susan Bassnett (1998) o'zining **Translation Studies** kitobida badiiy tarjimada madaniy kontekstni hisobga olishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Uning fikricha, tarjimonlar matnning madaniy jihatlarini hisobga olishlari kerak. Lawrence Venuti (1995) esa o'zining **The Translator's Invisibility** kitobida tarjimonlarning uslublari va ularning matnning asl ma'nosini saqlab qolishdagi rolini o'rganadi. Uning fikricha, tarjimonlar matnning asl ma'nosini saqlab qolish va uni yangi madaniy kontekstga moslashtirish orasidagi muvozanatni topishlari kerak.

Tahlil va munozara

O'zbek badiiy asarlarni ingliz tiliga tarjima qilishda tarjimonlarning uslublari matnning asl ma'nosini saqlab qolish va uni yangi madaniy kontekstga moslashtirish orasidagi muvozanatni topishga qaratilgan. Tarjimonlar to'g'ridan-to'g'ri tarjima, izohli tarjima va madaniy moslashtirish kabi usullarni qo'llaydilar. "Chimildiq" kabi so'zlarni tarjima qilishda esa izohli tarjima usuli eng samarali hisoblanadi.

Tarjimonlarning uslublari va "chimildiq" kabi so'zlarning tarjimasi tahlili

1. To'g'ridan-to'g'ri tarjima: "Chimildiq" so'zini "a small room" yoki "a tiny space" tarzida tarjima qilish mumkin. Biroq, bu usul so'zning madaniy ma'nosini to'liq yetkazmaydi.

2. Izohli tarjima: "Chimildiq" so'zini "a small, cozy room often used for storage or as a private space" tarzida izohlab tarjima qilish mumkin. Bu usul so'zning madaniy ma'nosini to'liq yetkazish imkonini beradi.

3. Madaniy moslashtirish: "Chimildiq" so'zini ingliz tilidagi "closet" yoki "pantry" kabi so'zlar bilan almashtirish mumkin. Biroq, bu usul so'zning asl ma'nosini qisman yo'qotishga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Bassnett, S. (1998). *Translation Studies*. Routledge.
2. Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility*. Routledge.
3. Qodirov, M. (2010). *Tarjima nazariyasi*. Toshkent: O'qituvchi.
4. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
5. Baker, M. (1992). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.